

Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Kastamonu University Journal of Faculty of Economics and
Administrative Sciences

Aralık 2023 Cilt: 25 Sayı:2
iibfdergi@kastamonu.edu.tr

Başvuru Tarihi / Received: 10.03.2023
Kabul Tarihi / Accepted: 25.12.2023
DOI: 10.21180/iibfdkastamonu.1263045

İnsani Yardım Boyutuyla Güney Sudan İç Savaşı

Orhan GÖKTEPE¹

Öz

Günümüzde yaşanan iç savaşlar sadece o ülke sınırları içinde kalmayıp kolayca bölgesel bir güvenlik sorunu haline dönüşmektedir. Bunun yanı sıra milyonlarca insanın yaşadığı trajediye UA toplumun seyirci kalması düşünülemez. Devletlerin egemenlik hakları ile UA toplumca yapılması gereken destek ve insani müdahaleler ayrı bir tartışma konusudur. Bu makalenin amacı, günümüz dünyasında başarısız devletlerde yaşanan iç savaşların neden olduğu açlık, kuraklık ve göçlerden etkilenen milyonlarca insanın yaşadığı trajedilere karşı BM öncülüğünde yapılan uluslararası destek ve yardımların hayati önemini vurgulamaktır. Afrika'da uzun süren iç savaş ve çatışmaların yarattığı insani travmaların en olumsuz örneklerinden biri de Sudan ve Güney Sudan'da yaşanan olaylardır. Bu nedenle BM tarafından gerçekleştirilen barışı koruma ve barışı inşa faaliyetlerinin zorluk ve karmaşıklığının analizinde Güney Sudan örneği ele alınmıştır. İncelemede yöntem olarak, Güney Sudan iç savaşını ele alan kitap, akademik çalışmalar, ülkede görev yapan yabancı diplomatik temsilcilerin gözlemleri, Afrika Birliği ve özellikle BM tarafından konuyla ilgili karar ve raporlardan istifade edilmiştir. Çatışmaların güvenlik ve insani boyutunu ayrı ayrı ele alan pek çok çalışma bulunmakla birlikte uluslararası gayretlerin bir bütünlük içinde resmedilmiş olmasının bu makaleyi özgün hale getirdiği değerlendirilmektedir. Onlarca yıldır evlerini terk ederek mülteci kamplarına sığınan, açlık ve hastalık nedeniyle ölüm tehlikesi altında yaşayan milyonlarca insanın hayatının uluslararası toplumun ısrarlı yardımlarına bağlı olması yapılan desteğin paha biçilmez önemini ve değerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Güney Sudan, Birleşmiş Milletler, Afrika Birliği

Jel Kodu: F51, F55, K33

South Sudan's Civil War with the Dimension of Humanitarian Aid

Abstract

Civil wars, today, do not only occur within the borders of the divided country, but also can easily create regional instability and security problems. The purpose of this article is to emphasize the vital importance of international support and assistance under the leadership of the UN which has provided aid to millions of people who are suffering due to hunger, drought and migration caused by civil wars in failed states. In addition, it is impossible for the international community to ignore such humanitarian tragedies suffered by millions of people. One of the most miserable examples of the humanitarian traumas caused by the long civil wars and conflicts in Africa is the events in Sudan and South Sudan. As a method in this article, books on the South Sudanese civil war, academic studies, the observations of foreign diplomatic representatives in South Sudan, decisions and reports on the subject by the African Union and especially the UN were used. Although there are many studies that deal with the security and humanitarian aspects of the conflict separately, it is considered, by painting the combined efforts of the international community as a whole, that this article is original and distinct in nature. The fact that the lives of millions of people who have had to live in refugee camps for decades in starvation and disease depend on the help of the international community, points out the invaluable importance of these international actions and activities.

Keywords: South Sudan, United Nations, African Union

Jel Codes: F51, F55, K33

¹ Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Öğr. Görevlisi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Hukuk Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-posta: orhangoktepe@hotmail.com Orcid no: 0000-0002-7582-3736

Extended Abstract

Introduction

The post-colonial African continent has a wide experience in civil wars. These wars can easily turn into relentless brutality because of the influence of the dominant culture in the continent. This violence, which targets unprotected women and children especially, also causes extreme displacement of people in the region. These conflicts, which are mainly carried out by armed militias rather than regular armies, do not allow for a complete military victory. Instead, the protracted war causes great economic, social and environmental destruction in the country. Since the political institutions in these countries have not become established enough post-independence, they are easily dissolved and, as such, it is impossible for the conflicts to be resolved through the country's own internal dynamics. Such situations necessitate the assistance of third parties for a peaceful solution. South Sudan is one such example. The country, which declared its independence from Sudan in 2011, faced civil war again in 2013 due to ethnic hostilities in the society. These conflicts have caused the deaths of tens of thousands and wounded many more. Furthermore, it has forced millions of unprotected people to abandon their homes. This situation created a serious threat to security not only in South Sudan but also in neighbouring countries. In addition, the living conditions worsened by conflicts have brought about a great humanitarian tragedy in the country. Since it was not possible for the international community to be a spectator to this situation, from the beginning of conflicts, the UN and the African Union initiated the necessary effort to end the hostility among the parties. Firstly, a peacekeeping force was dispatched by the African Union and the UN to prevent and control conflicts in the country. All tasks done by UNMISS peacekeeping force, which takes responsibility for the creation of favourable conditions for a peaceful settlement between the parties, to monitor compliance of the parties to the ceasefire agreements and to protect the civilians who had to leave their homes in the region should be appreciated. Contrary to international and diplomatic promises and initiatives, which are mostly fruitless, UNMISS is carrying out an honourable duty that gives hope to millions of people in need by living with the same difficulties in the area. In accordance with the agreement reached between the parties in South Sudan, it is hoped that the country will reach a period of peace with new elections to be held in 2025. The UN peacekeeping force which has been fulfilling its missions with determination for more than ten years, has undertaken many tasks not only for the maintenance of peace but also for the building of lasting peace in the country. Moreover, the lives of millions of people who had to leave their homes due to conflicts and took shelter in the refugee camps depend on the humanitarian aid provided by the UN, African Union, EU and other donor countries. The situation in South Sudan is an example of how long and painful the process is to bring peace back to a country that has been torn apart by civil war.

Method

The method used in the creation of this article was a thorough review of the materials on this subject, which included; specific books, academic studies, the observations of foreign diplomatic representatives working in South Sudan, the resolutions of the UN Security Council and the Secretary General's reports. The analysis and conclusions were built on the findings therein.

Result and Discussion

In the introduction of the article, the pre-independence period and the events in the country are summarized in order to better understand what the situation in South Sudan is. Since the problems created by the secession from Sudan are not fully resolved, the ongoing conflicts are easily manipulated which, in turn destabilize South Sudan. The existence of local tribes with strong kinship in the problematic regions such as Darfur, Abyei and the ethnic fragmentation in the regions provide a suitable ground for foreign interventions that make it difficult to solve the problems in the country.

In the first section, the geographical, economic and ethnic structure of South Sudan is explained. One such point is the discussion of why the rich oil resource, which should be a potential boon for the economy, has not been turned into a prosperous result for the country or its people. On the contrary, oil revenues were used as a financial resource for the supply of weapons that enabled the continuation of the civil war. The distrust and rivalry between the two important leaders (President Salva Kiir and Vice President Riek Machar) who led the country to independence caused hostility and a brutal civil war between two main ethnic groups they represented; the Dinka and Nuer.

In the second part, Sudan's struggle over the neighbouring states of Darfur and Abyei is evaluated and how these regions have been turned into potential conflict areas. This analysis is clearly confirmed in the reports of the UN Secretary General submitted to the Security Council. Despite the comprehensive peace agreement signed in 2005, these neighbouring regional problems that have not been resolved and continue to pose a threat to the security of South Sudan.

In the third heading, the manner in which the international society reacted to the civil war in South Sudan is examined. First of all, the African Union, as a regional organization, made diplomatic attempts to end hostilities and achieve a ceasefire. Even though they sent a peacekeeping force to South Sudan, they couldn't get any results. It can be said that the example of South Sudan has revealed the ineffectiveness of the African Union in the continent. Despite all the efforts made by the African Union, the conflicts were continuing and the humanitarian situation in the region was getting worse. Thereupon, the UN Security Council decided to reinforce the UNMISS peacekeeping force operating in the region and expand its mandate. At this stage, international sanctions to compel the parties in conflict to make peace came to the fore. The financial pressures on the government by the EU and other donor countries yielded results partially and a ceasefire was achieved. This situation has shown that a determined attitude by the international community is an important instrument in conflict resolution.

The latest situation of the conflicts, which started in 2013, is examined in the fourth area of the article. This drawn out conflict has not allowed any of the parties to achieve a military victory. Furthermore, despite all international efforts, a lasting peace has not been achieved in the country yet. However, the parties declared that they made the commitments in the cease fire agreements not with their own will, rather by the coercion of the international community. According to the latest agreement, 2025 is the target for the end of the transition period and the expected return to normality in the country, following the general elections. Notwithstanding, the ongoing conflicts in the country, from time to time, show that it is unlikely to achieve this goal.

GİRİŞ

Yerel güçlerin mücadelesi veya milliyetçi direniş hareketlerinin etkisinden ziyade, İngiltere'nin rızasıyla 1956 yılında bağımsızlığına kavuşan Sudan, Afrika'nın en büyük ve doğal kaynaklar açısından en zengin ülkelerinden biriydi. Bağımsızlığın kazanılmasından sonra oluşan otorite boşluğu Sudan hükümeti tarafından doldurulamamış, ülke içinde etnik gruplar arasındaki güç mücadelesi kanlı çatışmalara yol açmıştır. Sudan farklı halklardan teşkil edilmiş olup göçler, yerlerinden edilmeler ve asimilasyon baskısı neticesinde ülkede etnik bir mozaik yapı söz konusudur (Rolandsen & Dalay, 2016:3-4).

Sudan'ın bir ulus devlet veya başarılı bir federal birlik oluşturamamasının temelinde bu kırılğan etnik parçalanmışlık yatmaktadır. Pek çok yazar Sudan'la ilgili sömürge döneminde kullanılan "kabile" kelimesi yerine "etnik grup" veya "aşiret" kelimelerini kullanmayı tercih etmektedir. Etnik grup kavramı, kabileden daha ileri politik ve kültürel yapıyı içerir. Makalede sıkça adı geçen *Dinka* ve *Nuer* halkları da pek çok farklı kabileden meydana gelmektedir (Johnson, 2016:19). 2021 nüfus sayımına göre Sudan'da 45.6 milyon kişi yaşamaktadır.

Benzer şekilde, bağımsızlık sonrası Güney Sudan'ın egemen bir devlet inşası konusunda başarısız olmasına yol açan faktörlerden biri kolayca manipüle edilebilen bu kırılğan etnik yapısı olmuştur. Güney Sudan'ın 2011 yılında Sudan'dan ayrılarak bağımsız bir devlet oluşturmasını müteakip etnik gruplar arasındaki iç çatışmalar tırmanışa geçerek daha da şiddetli ve acımasız bir hal almıştır (Martell, 2019:248-250).

Ülkede çatışmaların artmasında etkili olan bir diğer faktör, çevresel şartların kötüleşmesi sonucu azalan kaynaklar üzerindeki rekabettir. Özellikle 1980 ve 1990'lı yıllarda yaşanan kuraklık ve çölleşme tarım üretiminde büyük bir düşüşe ve açlığa neden oldu. Toprak sahipliği ve kullanım hakkı konularındaki adaletsizlikler bir diğer potansiyel çatışma kaynağını oluşturmaktaydı. Sömürge devletlerinin yerel halk üzerinde kontrol vasıtalarından biri kabileler arasında toprağı kullanma ve ekip-biçme hakkı üzerindeki paylaşım yetkileri olmuştur. Bu dağıtım otoritesi, bir taraftan menfaat dengesi vasıtasıyla sömürü düzenin devamlılığını sağlarken diğer taraftan belli etnik grupların güçlenerek sömürge yönetimleri için tehdit oluşturmasını önleme imkânı sağlamıştır. İngiliz idaresinde toprak tahsisi halkın dolaylı yönetimine imkân verecek şekilde düzenlenmişti. İngilizler, yerel yöneticilere ve kabile liderlerine toprak kullanımı konusunda tahsis yetkisi tanımışlardı. Bu otorite aynı zamanda, toprak uzlaşmazlıklarının yerel yöneticiler tarafından barışçı bir şekilde çözümüne de imkân sağlıyordu. Bağımsızlık sonrası Sudanlı yöneticiler toprak yönetim sistemini yeniden düzenleme yoluna gitmişler ve yerel liderlerin bu konudaki yetkilerine son vermişlerdir. Ancak bu kez kabileler arası toprak uzlaşmazlıklarının çözümü için başvurulacak bir üst otorite kalmadığından, taraflar sorunları çatışma ve şiddete başvurarak çözmek zorunda bırakılmıştır. Sudanlı yöneticiler bu çatışmaları kendi menfaatlerine göre manipüle ederek kabileleri kontrol altında tutmayı amaçlamışlar, böylece yerel halkın ortak çıkarları doğrultusunda birlikte hareket etme iradelerini ortadan kaldırmışlardı.

1956 yılında kazanılan bağımsızlık sonrası Sudan yönetimi genellikle Arapça konuşan kuzeyli elitlerden oluşmaktaydı. Kuzeyli Müslüman kabileler ticaretle uğraşırken, güneyli Afrikalı kabileler çoğunlukla sığır çobanlığı ve hayvan yetiştiriciliği ile meşguldüler. Kuzey ve Güney arasındaki münasebetlerde baskın karakter, kuzeyli Müslüman Arapların istismarcı, güneyli Afrikalıların ise mağdur rolünde olduklarıdır (Rolandsen & Dalay, 2016:11).

Arap-Müslüman kimliğini öne çıkarmayı amaçlayan Khartum yönetimleri, ekonomik kalkınmayı da öncelikle kuzeye

yöneltilmişlerdi. Ancak bu politikalara karşı Arap ve Müslüman olmayan diğer etnik gruplar tepki gösteriyorlardı. Bölgesel ve enik temelli isyan hareketleri özellikle Güney Sudan bölgesinde uzun yıllar devam etti. Güney bölgedeki direniş örgütleri, Sudan merkezi yönetiminden daha geniş özerklik ve ekonomik haklar talep ediyorlardı. Sudan Halk Kurtuluş Hareketi (SPLM) ve onun silahlı kanadını oluşturan Sudan Halk Kurtuluş Ordusu (SPLA) Güney Sudan'daki isyana öncülük etmekteydi. Her ne kadar Sudan yönetimine karşı bağımsızlık mücadelesinde birlikte hareket edilmişse de SPLM uyumlu bir bütünlük içinde faaliyet gösteren politik ve askeri bir örgüt değildi. Kuruluşundan itibaren örgüt içinde etnik ve bölgesel farklılıkların yarattığı güç mücadelesi, ideolojik ve politik rekabet hep mevcut olmuştu. Bu nedenle SPLM'nin, sadece müşterek düşmana karşı yan yana gelebilen ancak farklı politik amaçlara sahip etnik grupların istikrarsız bir birlikliği olarak tanımlanması mümkündür (Awolich, 2014:1).

SPLA savaşçılarının çoğunluğu Nuba Dağları, Darfur, Mavi Nil ve Kızıl Deniz bölgelerindeki Hristiyan kabilelerden gelmekteydi. SPLM'nin politik söylemi laik, çoğulcu ve birleşik bir Sudan üzerine inşa edilmiş olup din, etnik köken ve cinsiyet gibi konularda ayrımcılık gütmüyordu. Ancak Khartum yönetimi ulusal kimliği, İslami bir Sudan üzerine kurmayı amaçladığından SPLM'nin bu söylemlerini tehdit olarak görüyordu. Bu ideali savunan Ulusal İslami Cephenin (National Islamic Front, NIF) görüşleri kuzeyli öğrenciler, meslek sahipleri, polis ve Sudan Silahlı Kuvvetleri içinde benimsenmekteydi (Sikainga, 2009: 22).

SPLM'nin yükselen askeri ve politik gücünden endişelenen NIF'in Sudan ordusu içindeki yandaş subayları 1989 yılında General Ömer el-Beşir başkanlığında bir darbe ile iktidarı ele geçirdiler. Askeri yönetim laikliği savunan kişileri ordu, polis ve bürokrasiden temizleyerek muhalif görüşte olan kişilere karşı tutuklama, işkence ve öldürme eylemlerine girişti. NIF, Güney Sudandaki muhalif gruplara karşı başlattığı savaşı bir cihat hareketi olarak gayretle sürdürdü. Khartum yönetimi diğer ülkelerden topladığı cihatçı militanlar aracılığıyla acımasızca katliamlar gerçekleştirdi. Yaşanan yoğun insan hakları ihlalleri ve vahşet uluslararası toplum tarafından tepkiyle karşılanmış, Ömer el-Beşir yönetimine karşı yaptırımlar uygulamaya konulmuştur. Sudan hükümeti üzerinde yürütülen pek çok iç ve dış baskı neticesinde SPLA ile 2003 yılında başlatılan barış görüşmeleri 2005 yılında Kapsamlı Barış Anlaşmasının (Comprehensive Peace Agreement, CPA) imzalanmasıyla sonuçlandı. Güney Sudan halkı sadece ırksal ve kültürel baskı altında değil onlarca yıl sömürü, açlık ve hastalıklarla mücadele etmiştir. 1983 yılından bu yana 22 yıl devam eden iç savaşta 2 milyon Sudanlı hayatını kaybederken 4 milyon Sudanlı da evlerini terk etmek zorunda kalmıştır (Vertin, 2019:46). 2005 Barış Anlaşması uyarınca yapılan referandum neticesinde, Güney Sudan 9 Temmuz 2011'de bağımsız bir devlet olarak ortaya çıktı. Sömürge dönemlerinde olduğu gibi, merkezi Sudan yönetiminde de ikinci sınıf vatandaş olarak yaşayan Güney Sudanlılar %99 oranında bağımsızlıktan yana oy kullandı. Bağımsızlık sonrası SPLM'nin politik bir partiye dönüşmesi, eşitlik, adalet ve refahın yanı sıra tüm halkın barış içinde bir arada yaşamasına önderlik edeceği umut ediliyordu. Güney Sudan'ın ilk Devlet Başkanı Salva Kiir de bağımsızlık sonrası ilk konuşmasında, Güney Sudan'ın geçmişin bölünmüşlüklerini terk ederek yeni devletin hoşgörü, birlik ve sevgiyle umutlu bir başlangıç yapacağını ifade ediyordu.

1. GÜNEY SUDAN

Yaklaşık 11,5 milyon nüfusa sahip olan Güney Sudan'da 60'dan fazla kabile bulunmasına rağmen nüfusun büyük çoğunluğu iki büyük etnik grup olan Dinka ve Nuer'lerden oluşmaktadır. Ülke verimli topraklara ve bol su kaynaklarına

sahip olsa da temel altyapı açısından oldukça yetersiz durumdadır. Geleneksel olarak halkın büyük bir çoğunluğu sığır besiciliği ve hayvancılıkla uğraşmakta olup, ülkede 15-20 milyon büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Güney Sudan'ın temel gelir kaynağı petrol olup bu durum ülke ekonomisini tamamen petrole bağımlı hale getirmektedir. Toplam ihracatın %40'ını oluşturan petrol, milli gelirin de %80'ni karşılamaktadır. Ancak, ülke ekonomisinin kötü yönetimi, yolsuzluk ve askeri harcamaların yüksekliği nedeniyle milli gelirden altyapı yatırımları, eğitim ve sağlık konularına çok az pay ayrılabilir (The World Factbook, 2022). Sudan yönetimi ile petrol gelirlerinin paylaşımı, sınır konusunda devam eden uyuşmazlıklar, hükümet güçleri ve isyancı gruplar arasında bitmeyen çatışmalar ülkede sürekli bir kaos ortamının hakim olmasına neden olmaktadır.

2011 yılında yaşanan bağımsızlık coşkusunun üzerinden iki yıl sonra, Güney Sudan tekrar çatışma ve şiddetin ortasında kaldı. Yaşananlar, bağımsızlığı kazanmanın tek başına ülkede barışı ve huzuru sağlamaya yeterli olmadığını, yeni bir devlet inşasının sağduyulu liderlerce akıllıca sürdürülmesi gereken uzun ve zorlu bir sürecin gerekliliğini ortaya koydu. Ülkede bu seferki mücadele güneylilerin güneylilere karşı savaşı olup, çatışmalar korkunç ve acımasız bir iç savaşı başlattı. İntikam ve misilleme, halkı etnik hatlar boyunca parçaladı (Martell, 2019:17). Sudan Halk Kurtuluş Ordusu (SPLA) içinde yaşanan politik çatışmalar ülkeyi tekrar bir kaos ortamına sürükleyerek etnik ve toplumsal şiddeti tetikledi. Farklı grupların marjinalleşmesi, etnik mücadele ve zayıf ülke yönetimi çatışmaların temel faktörüydü. Kasıtlı ve yanlış haberler ülkenin iki büyük etnik grubu olan Dinka ve Nuer halkları arasında güven ilişkisini ortadan kaldırarak karşılıklı misilleme saldırılarına yol açtı. Hiç şüphesiz çatışmaların temelinde ülkedeki petrol gelirlerinin diktatör yöneticiler ve silahlı milis liderleri tarafından yağmalanma mücadelesi yatmaktaydı. Bu mücadeleden halkın payına düşen ise ölüm, açlık, yoksulluk, hastalık ve yerlerinden sürülme oluyordu. 2013 yılında kendisi de bir Dinka olan Güney Sudan Devlet Başkanı Salva Kiir, yönetimine karşı bir darbe girişimi içinde olduğunu iddia ettiği Devlet Başkan Yardımcısı Riek Machar'ı görevden aldı. Salva Kiir, aynı zamanda Muhafız Ordusu içinde bulunan Riek Machar yanlısı Nuer'li askerlerin silahsızlandırılması emrini verdi (Howden, 2013: 67-69).

Bu girişimler üzerine taraflar arasında yaşanan çatışmalar başkent Juba'da Nuer halka yönelik kitlesel şiddet ve katliam olaylarına dönüşerek binlerce insanın hayatına mal oldu. BM sadece 3 gün içinde başkentte 20.000 Nuerin öldürüldüğünü bildirdi (Vanag, 2018: 103).

Juba'da yaşanan olaylar kısa sürede ülke geneline yayılmış, Nuer silahlı milislerinin Dinka'ların yaşadığı mahallelere karşı misilleme saldırılarına yol açarak ülkeyi tam bir kan gölüne çevirmiştir. Devlet Başkanı Salva Kiir'in çağırısı üzerine Uganda Ordusundan ülkeye gelen 3.000 asker Dinka'lara destek olacak şekilde çatışmalara aktif olarak katılması sorunu daha da karmaşık hale dönüştürdü.

Beslenmeleri kendi yetiştirdikleri tarım ürünlerine bağlı olan bu kişilerin evlerini ve köylerini terk edip kaçmak zorunda bırakılmaları, on binlerce insanın açlığa mahkûm olmaları anlamına geliyordu. Ağırlıklı olarak kadın ve çocuklardan oluşan bu gruplar canlarını kurtarabilmek amacıyla BM ve NGO kamplarına ulaşmaya çalışmıştır. Aşırı kalabalıklaşan bu kamplarda barınma, beslenme ve sağlık hizmetlerini karşılamak hemen hemen imkânsız hale gelmiştir. Yaşanan olaylar nedeniyle Güney Sudan'da yaklaşık 4 milyon kişinin evlerini terk ederek ülke içi ve ülke dışında güvenli bölgelere kaçtığı bildirilmiştir (Richardson, 2011: 88).

BM, Afrika Birliği ve uluslararası toplumun diğer üyelerinin girişimleriyle Güney Sudan'da taraflar arası barış görüşmeleri 2015 yılında anlaşmayla sonuçlandı. 2018 yılında Riek Machar tekrar Devlet Başkan Yardımcısı olarak başkente geri dönmüş, oluşturulan ulusal birlik hükümeti bazı reformları yapmak amacıyla göreve başlamıştır. Ancak anlaşmayı kabul etmeyen birbirinden bağımsız çok sayıda silahlı grupların varlığı, çatışma ortamının sonlanmasına imkân vermemiştir. Halen hükümet güçleriyle bazı isyancı gruplar arasında Yukarı Nil, Unity ve Merkez Equatoria bölgelerinde çatışmalar devam etmektedir. Yaşanan çatışmalar zaten yetersiz olan ülke ekonomisinin harap olmasına ve milyonlarca insanın geçici sığınma kamplarında hastalık ve açlık nedeniyle ölümlerle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu çaresiz insanların yaşaması, sadece uluslararası toplum tarafından yapılan gıda ve diğer insani yardımlara bağlıdır.

2. POTANSİYEL ÇATIŞMA BÖLGELERİ

Sudan'da 20 yıldan fazla süren iç savaş bölgede kitlesel kıyımlara, büyük yıkımlara ve milyonlarca insanın mülteci durumuna düşmesine neden oldu. 2011 yılında Sudan'dan ayrılarak bağımsız bir devlet statüsü kazanması Güney Sudan'ın barışa kavuşması için yeterli olmadı. Bölgede yer alan zengin petrol yatakları ekonomik gelişme için umut vaat etse de ülkedeki etnik ayrımcılık politik tansiyonu sürekli yüksek kılarak bu zenginliklerin halka ulaşmasına imkân vermemiştir. Sudan ve Güney Sudan'da halen uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden ve henüz çözüme kavuşturulamamış potansiyel çatışma bölgeleri mevcuttur. Şayet uluslararası toplumun zamanında ve yeterli desteği olmazsa bölge tekrar büyük acılara ve insani trajedilere sahne olabilir. BM raporlarında yer alan bu kritik bölgelerden biri Darfur'dur.

2.1. Darfur Sorunu

Kapsamlı Barış Anlaşması (CPA), her ne kadar Güney ve Kuzey Sudan arasında yaşanan iç savaşı sonlandırsa da Darfur bölgesindeki çatışma ve karışıklığa çözüm konusunda herhangi bir öneri getiriyordu. 2003 yılında Darfur'da, Sudan Kurtuluş Ordusu (Sudan Liberation Army, SLA) ve Adalet ve Eşitlik Hareketi (Justice and Equality Movement, JEM) adında iki isyancı hareket ortaya çıktı. Her iki grup Darfur bölgesi için daha büyük özerklik ile ekonomik kaynakların dağılımında daha adil bir pay talep ediyordu. Sudan yönetimi Darfur'daki isyancı hareketlere karşı doğrudan müdahale etmek yerine oluşturduğu silahlı milis gruplarıyla acımasız bir vekâlet savaşına girişti. Khartum hükümeti Arapça konuşan kabilelerden oluşturduğu "Janjawid" milis güçleriyle Arap olmayan yerli halka karşı yağma ve şiddet eylemlerine başladı. Bu soykırımda 300.000 Darfurlu yaşamını yitirirken, 2 milyon kişi evlerini terk etmek zorunda kaldı. Bu boyutta bir vahşet karşısında uluslararası toplumun tepkisi gecikmedi. Ancak bu tepkiler genellikle sözde kalıp eyleme dönüşmedi. BM, Sudan hükümetine karşı pek çok yaptırım kararı aldıysa da Khartum yönetiminin Arap ülkelerinden sağladığı destek ve petrol ihracatından dolayı Çin'in yardımları sayesinde istenilen sonucun alınması mümkün olmamıştır. Buna rağmen, olayların yatıştırılması amacıyla 2004 yılında Afrika Birliği tarafından 7.000 kişilik bir barış gücünün (The African Union Mission In Sudan-AMIS) Darfu'da görev yapmasına karar verildi. Bu esnada BM, Darfur'da insanlığa karşı işlenen soykırım ve savaş suçlarının soruşturulması için Uluslararası Ceza Mahkemesini göreve çağırdı. Mahkeme Sudan Devlet Başkanı Ömer el-Beşir hakkında tutuklama kararı verdi. BM, Afrika Birliği ve komşu ülkelerin yoğunlaşan baskıları neticesinde Sudan hükümetiyle bazı isyancı gruplar arasında 2006 yılında Darfur Barış Anlaşması imzalandı. Ancak geçen süre içinde Sudan hükümetinin barış anlaşmasının uygulanması konusunda çok istekli olmadığı ortaya çıktı. Ayrıca Darfur'da isyancı gruplar arasında bir görüş birliğinin olmaması ve birbirleriyle mücadeleye girişmesi anlaşmanın uygulanmasına imkân vermiyordu. Bu durum bölgede şiddet ve çatışma ortamının hâkim olmasına ve mülteci kamplarına sığınan milyonlarca insanın evlerine

geri dönmesine engel teşkil ediyordu. Tüm bu olumsuzluklara rağmen uluslararası toplumun baskı ve müdahalesiyle taraflar arasında 5 Mayıs 2006 tarihinde Nijerya'nın başkenti Abuja'da yapılan anlaşmayla çatışmalar sona erdi. Anlaşmaya göre çatışmayı sürdüren 4.000'den fazla silahlı milis güçlerinin dağıtılması veya resmi silahlı kuvvetler içinde entegrasyonu öngörülmekteydi. Böylece, disiplinden uzak ve kontrolsüz hareket eden bu silahlı güçlerin bölgede yarattığı tehlike ve terör sona erdirilerek insani yardım faaliyetlerinin önü açılmış olacaktı. Anlaşmaya göre oluşturulan "Geçici Darfur Bölgesel Yönetimi" 2010 yılında yapılacak referanduma kadar anlaşma hükümlerinin uygulanmasından sorumlu tutulmaktaydı. Bölgenin iyileştirilmesine destek olmak ve yerlerinden edilen kişilerin geri dönüşüne yardım için uluslararası toplum, 300 milyon dolar peşin olmak üzere ve her yıl 200 milyon dolar katkıda bulunmayı taahhüt etmekteydi. Gene bu kapsamda Darfur bölgesinde bulunan mülteci kamplarının çevresinde güvenlik bölgeleri oluşturulmasına ve insani yardım koridorları tesis edilmesine karar verildi. Halen Güney Darfur'da 2,7 milyon insan geçici olarak yerlerini terk etmiş kişiler için oluşturulan kamplarında yaşamlarını sürdürmektedir. Bu kadar büyük sayıda insanın kamplarda ne kadar süre daha barındırılabilmesi belli değildir. Bu kişilerin yaşadıkları yerlere tekrar geri dönmeleri ve entegrasyonu büyük bir sorun teşkil etmektedir. Dönen bu kişilere yaşamlarını sürdüreceği asgari imkânların temini ile kendi kendilerine yeterli hale gelinceye kadar desteklenmeleri gerekmektedir. Menfaat çatışmalarına neden olacak bu yüksek maliyetli projelerin merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilmesi mümkün olmadığından uluslararası toplumun yardım ve desteği zorunlu görülmektedir. (Herbst, McNamee & Mills, 2012:63-64). Ayrıca Eritre, Çad, Etiyopya ve Orta Afrika Cumhuriyetlerindeki mülteci kamplarına dağılmış Sudanlıların ülkelerine geri dönüş konusu bölgesel istikrar açısından önem arz etmektedir.

Darfur'daki çatışmaların uluslararası barış ve güvenliği tehdit etmesi üzerine BM Güvenlik Konseyinin 31 Temmuz 2007 tarih ve 1769 sayılı kararıyla bölgeye yaklaşık 26.000 personelden oluşan bir barış gücü birliğinin görevlendirilmesine karar verildi. Bu birlik 2004 yılından beri bölgede görevli Afrika Birliğine ait barış gücü kuvveti (AMIS) ile bir müddet ortak görevi müteakip 31 Aralık 2007 tarihinde bölgenin sorumluluğunu tamamen devralmıştır. UNAMID (AFRICAN UNION-UNITED NATIONS HYBRID OPERATION IN DARFUR) adı verilen bu birliğin temel görevi, taraflar arasında yapılan barış anlaşması neticesinde oluşan istikrarı muhafaza etmek, bölgedeki sivilleri korumak ve yardıma muhtaç kişilere yapılan yardımların dağıtımına destek olmak şeklinde özetlenebilir.

2.2. Petrol Alanları Üzerinde Hâkimiyet Mücadelesi ve Abyei Sorunu

Güney Sudan'ın 2011 yılında ayrılışına kadar Sudan önde gelen petrol rezervlerine sahip ülkelerden biriydi. Bağımsızlığı müteakip Güney Sudan'ın ayrılması sonucu Sudan, petrol rezervlerinin %75'ni kaybetmiş oldu. Ülkenin en önemli gelir kaynağı olan petrol yataklarının azalması Sudan ekonomisi üzerinde büyük bir olumsuz etki yarattı. Sudan-Güney Sudan sınırına yakın bölgelerde yer alan Petrol alanları aynı zamanda bu coğrafyada iç politik dengesizliklerin ve acımasız çatışmaların da temel nedeniydi (Coghlan, 2017:8). Abyei petrol bölgesi üzerinde yönetim hakkı konusunda Sudan hükümetiyle yerel yönetim arasında yaşanan uyuşmazlık halen devam etmektedir. Güney Sudan her ne kadar 2011 yılında bağımsızlığına kavuşmuş olsa da iki ülke arasındaki sınırın işaretlenmesi konusunda uzlaşmazlıklar güncelliğini korumaktadır. Yaklaşık 2.000 km'lik sınırın belirlenme gayretleri zaman zaman iki ülke arasında tansiyonu yükseltmektedir. 2002 Machakos Protokolü, G. Sudan sınırını ve 1956 bağımsızlık hattını esas almaktaydı. Buna göre Abyei, Güney Kordofan ve Blue Nile bölgeleri sınırın dışındaydı. Doğal zenginlikleriyle Abyei bölgesinin Sudan'a mı ait olacağı veya Güneye mi devredileceği konusunda ayrı ayrı referandum yapılması öngörülmüştü. Ancak 2011'de bu

görüşmeler ve referandumlar gerçekleşmediğinden barış için bir tehdit olmaya devam etti. Tartışmaların temel noktası bölgede bulunan petrol yataklarının paylaşımıydı. 5 milyar varil olduğu tahmin edilen petrol rezervlerinin çoğu G. Sudan tarafında yer almaktaydı. Bu nedenle sınır belirleme görüşmeleri esasında petrol kaynaklarının kontrolünün mücadelesiydi. Sudan hükümeti bu bölgenin Güneye bırakılmasına karşı direnç gösteriyordu. Abyei sınır komisyonunun 2004 tarihli raporuna Ulusal Kongre Partisinin (National Congress Party, NCP) itirazı üzerine SPLM, Ulusal Birlik Hükümetine katılımını askıya aldı ve bölgeye silahlı unsurlarını sevk etti. Konu, 2008 yılında Hollanda'daki Daimi Arabuluculuk Mahkemesine (The Permanent Court of Arbitration) taşındı. Mahkeme, sınır komisyonu kararında bazı ihlallerin olduğunu tespit ederek Nil Petrol Boru Hattı ve Hegling petrol sahasının Sudan'a ait olduğuna hükmetti. Ancak Sudan yönetimi Abyei halkının kabul etmeyeceğini düşündüğü bu kararların referanduma götürülmesini istemedi. Esasında, Sudan yönetimi 2011 yılında Güney Sudan'ın bağımsızlık referandumu için bu tartışmalı bölgeyi elinde bir pazarlık kozu olarak tutmak istiyordu. 2011 yılında Abyei'de tansiyon yükseldi ve güvenlik koşulları kötüleşmeye başladı. Misseriya kabile güçleri ve Güneyli polis kuvvetleri arasında sınır bölgesinde çatışmalar yoğunlaştı. 2011 yılında Sudan'a ait bazı ordu birliklerinin pusuya düşürülmesine misilleme olarak Sudan Silahlı Kuvvetleri tarafından tank, top ve hava kuvvetleriyle büyük bir saldırı yapılarak Abyei bölgesi işgal edildi. Bu saldırılar pek çok sivilin hayatını kaybetmesine ve evlerini terk etmesine neden olmuş ve bölgedeki insani durumu kötüleştirmiştir. Bu gelişmeler üzerine BM Güvenlik Konseyi tarafından Etiyopyalı bir barış gücünün bölgede görevlendirilmesine karar verildi. Buna rağmen Sudan hükümet güçleriyle isyancı gruplar Güney Kordofan, Nuba ve Blue Nile bölgesinde çatışmalar devam etmiştir. Sivil kayıplar, yerlerinden edilmeler, etnik temizlik eylemleri ve açlık bölgedeki barış ve güvenlik şartlarını daha da zorlaştırmıştır. BM Güvenlik Konseyi 27 Haziran 2011 tarihli 1990 sayılı kararıyla bir Barış Gücü birliğinin (United Nations Interim Security Force for Abyei-UNISFA) Abyei bölgesine gönderilmesini onayladı. Birliğe, sınıra yakın çatışma bölgesinde şiddete maruz kalabilecek sivil halkı koruma ve güvenliğini sağlama görevi verildi. BM ve uluslararası toplumun baskıları sonucu Sudan ve Güney Sudan arasında yapılan ateşkes anlaşması uyarınca taraflar sınır bölgesindeki kuvvetlerini muhtemel bir çatışmanın önlenmesi amacıyla geri çekmeyi taahhüt ettiler. UNISFA, tarafların bölgedeki faaliyetlerini izlemek ve sınır bölgesindeki ihlalleri rapor etme görevini de üstlendi. Abyei bölgesindeki zengin petrol kaynaklarının varlığı her iki tarafın da bölge üzerindeki iddialarından taviz vermesine ve uzlaşmaya engel olmaktadır. Aradan geçen bunca süreye rağmen Sudan ve Güney Sudan arasında Abyei sınır uyuşmazlığı çözümlenememiş, uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit unsuru olarak varlığını sürdürmüştür.

3. ULUSLARARASI TOPLUMUN GAYRETLERİ

1956 yılında bağımsızlığını kazanmasından kısa bir süre sonra Sudan'da, 1960 yılında başlayan birinci iç savaş yaklaşık 12 yıl devam etmiş ve 1972 yılında Addis Ababa Anlaşmasıyla son bulmuştur. Yaklaşık 500.000 kişinin hayatını kaybetmesine neden olan bu savaş sonunda Güney Sudan'da otonom bir yönetimin varlığı kabul edilmiştir. 1983 yılında Sudan'da tekrar alevlenen ikinci iç savaş aralıklarla 2005 yılına kadar sürmüş iki milyon insanın hayatını kaybetmesine, dört milyon kişinin evlerini terk etmesine neden olmuştur. Uluslararası toplumun gayretleri neticesinde 2005 yılında Sudan Hükümeti ve Sudan Halk Kurtuluş Ordusu (SPLM/A) arasında Kapsamlı Barış Anlaşması (CPA) imzalanmıştır. Anlaşma hükümleri uyarınca 2011 yılında yapılan referandum neticesinde, Güney Sudan bağımsız bir devlet olarak uluslararası toplum içinde yerini almıştır. Ancak bağımsızlıktan iki yıl sonra Güney Sudan yaklaşık 20 ay süren acımasız bir iç savaşın vahşetini yaşamak zorunda kalmıştır.

Olaylarda yaklaşık 50.000 kişi hayatını kaybetmiş, 2,3 milyon insan evlerini terk etmiş, 715.000 kişi ise komşu ülkelere sığınmıştır (Cabrera, 2016:2).

Bu trajedinin daha da büyümesine engel olan yegâne faktör uluslararası toplumun halen devam eden yardım ve desteğidir. Sudan ve Güney Sudan'da yaşananlar, tüm doğal zenginliklerine rağmen başarısız devletlerin yaşayacağı iç savaşlarla halklarını nasıl bir felaket ve yıkıma sürükleyebileceğinin örneğidir. Halen ülke nüfusunun yaklaşık %40 (4,6 milyon insan) acil gıda yardımına ihtiyaç duymaktadır. Bunlardan 40.000 kişi ciddi açlık tehlikesiyle karşı karşıyadır. Uluslararası yardımlara rağmen toplam ihtiyaçların %42'si henüz karşılanmış değildir. BM öncülüğünde yürütülen çabalara rağmen yaşlı, çocuk ve kadınlar gibi risk grubundaki kişilere barınak temininde büyük güçlükler yaşanmaktadır. Özellikle Güney Sudan'ın Malakal şehrinde bulunan BM kampları aşırı kalabalık olup buralarda temel ihtiyaçların sağlanması ve düzenin sağlanması zorlukla sürdürülmektedir.

Bölgeye yapılan yardım ve desteklerin büyük bir bölümü AB tarafından karşılanmaktadır. AB, "Afrika İçin Acil Güven Fonu"ndan Güney Sudana'a yapmış olduğu mali yardımlar evlerini terk etmiş kişilerin güvenle geri dönüşlerini teşvik, halk sağlığı, mesleki eğitim gibi yapısal sorunları giderici yönde fayda sağlamaktadır. Dilimler halinde kullandırılan bu mali yardımlar aynı zamanda hükümetlerin barışçı çözüm politikaları yönündeki istek ve gayretlerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. AB tarafından ambargo ve yaptırımlar uygulanması, savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçların faillerinin yargı önüne çıkarılması yönünde baskı ve kamuoyu oluşturması savaşan taraflar üzerinde politik bir baskı yaratmaktadır.

3.1. Afrika Birliğinin Girişimleri

Güney Sudan'da yaşanan olaylar hem bölge ülkeleri hem de uluslararası barış ve güvenlik için büyük bir tehdit oluşturmuştur. Komşu ülkeler, Afrika Birliği ve Avrupa Birliğinin yanı sıra BM de Güney Sudan'da yaşanan sorunların çözümü için yoğun girişimlerde bulunmuşlardır.

Afrika Birliği, kuruluşundan itibaren kıtada yaşanan pek çok çatışma ve şiddet olaylarıyla ilgilenmek zorunda kalmıştır. Birlik, Afrika kıtasındaki çatışmaların barışçı yollarla çözümü konusunda en saygın uluslararası kuruluşlardan biri olup üye ülkelerin egemenlik ve toprak bütünlüklerine saygı içerisinde karşılıklı yardım ve iş birliği esasları dâhilinde, ekonomik ve sosyal gelişmelerini gerçekleştirmeyi amaç edinmiştir.

Kıtada genellikle, anlaşmazlıkların karşılıklı menfaat dengesi, uzlaşma ve işbirliği gibi barışçı çözüm yollarıyla sonuçlandırılmasından ziyade kuvvet yoluyla rakibe mutlak boyun eğdirmeyi amaçlayan bir şiddet kültürü hâkimdir. Olaylarda rakibe karşı güç üstünlüğü, vahşet ve yaratılan korkunun büyüklüğü ile gösterilmeye çalışılmakta hatta şiddet çoğunlukla korumasız kadın ve çocukları hedef almaktadır. Çatışmalarda şiddet ve vahşetin boyutu arttıkça evlerini terk edip kaçmak zorunda kalan insan sayısı da artmaktadır. Çiftçilik ve hayvancılıkla ancak kendi kendini besleyebilen bu insanların, evlerini terk ettikleri andan itibaren hayatta kalabilmeleri sığındıkları mülteci kamplarına sağlanan uluslararası yardımlara bağlıdır. Ayrıca sömürge döneminde kabile ve etnik yapı gözetilmeden kasten oluşturulan tartışmalı sınır konuları, bir devlette yaşanan çatışmanın kolayca komşu ülkeye taşmasına ve bölgenin istikrarsızlaşmasına neden olmaktadır (Pan, 2010:113).

Güney Sudan'da 2013 yılında başlayan çatışmalarda on binlerce kişi hayatını kaybetmiş, bir milyonu aşkın insan evlerini

terk etmek zorunda kalmıştı. BM raporlarında, çatışan her iki tarafın da toplu katliam, tecavüz, işkence ve kölelik gibi insanlığa karşı suçlardan sorumlu olduğu belirtilmiştir. (Philip, 2016:18)

Afrika Birliği yaşanan olayları kaygıyla izlemiş ve bölge barışını tehdit eden bu krize erkenden çözüm bulma konusunda devreye girerek savaşı tarafları müzakereye teşvik etmiştir. Çatışmaların başlamasından kısa bir süre sonra Afrika Birliği, 1 Ocak 2014’de ilk toplantısını Ethiopia’nın başkenti Addis Ababa’da yaparak taraflara düşmanlıklara son verilmesi çağrısında bulunmuş ve ateşkes anlaşmasına arabuluculuk yapmıştır. Afrika Birliği Güvenlik Konseyince yapılan müteakip toplantıda yaşanan gelişmeler ele alınmış ve tarafların taahhüdüne rağmen barış anlaşmasının neden uygulanamadığı hususu değerlendirilmiştir. Toplantıda tarafların karşılıklı görüşmelere son vererek tekrar çatışma ve düşmanlıkları devam ettirmeleri kınanmıştır. Bu esnada ABD ve AB diplomatik temsilcileri, tarafların çatışmaya son vermemeleri halinde Afrika Birliğinin de desteği ile yaptırımlar uygulanabileceği konusunu dile getirmişlerdir. Ancak hükümet güçlerine karşı çatışan tarafların lideri Riek Machar, ülke yönetimindeki temel uzlaşmazlık konularının, güç paylaşımının karşılıklı tartışılmadan uluslararası baskıyla bir an evvel anlaşmaya zorlanmanın uygun olmayacağını belirtmiş, ayrıca barış önerilerinin ağırlıklı olarak Silva Kiir lehine hükümler içermesini eleştirmiştir. Bunun yanı sıra komşu ülkelerdeki gelişmelerin doğrudan veya dolaylı olarak Güney Sudan’daki çatışmaları etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, kısa sürede taraflar arasında kalıcı bir barışa ulaşılmasının güçlüğü anlaşılmıştır. Afrika Birliği Güvenlik Konseyi ise milyonlarca sivil insanın hayatını ve bölge barışını olumsuz etkileyen çatışmaların en kısa sürede sona ermesi, insani yardımların ulaştırılmasına engel olunmaması ve olaylarda insanlığa karşı işlenen suçların araştırılarak sorumluların adalet önüne çıkarılması gerektiği vurgusunu yapmıştır.

Afrika Birliği 22 Mayıs 2015 tarihinde Namibia’da tekrar toplanarak Güney Sudan’da ateşkes anlaşmasından sonraki durumu ele almıştır. Geçen süre içinde taraflar arasında düşmanlıklar artmış, her iki taraf silahlı güçlerince sivillere yönelik öldürme ve zorla yerlerinden edilme eylemleri devam etmiştir. Çatışmalardan bu yana 10.000’den fazla insan öldürülmüş, kalacak barınak ve yiyecekte yoksun iki milyon kişi evlerini terk etmiştir. Tüm bu gerçeklere rağmen taraflar uyuşmazlığı sonlandırmak için karşılıklı görüşme yerine savaşmayı tercih etmişlerdi. Afrika Birliği, çatışmaların yarattığı bu trajik koşullarda taraflara etnik veya şahsi menfaatler yerine, ulusun ve vatandaşların çıkarlarını ön plana koymaları tavsiyesinde bulundu. Birlik Güvenlik Konseyi caydırıcı olması açısından her iki taraftan belli kuruluş ve kişilere mali yaptırım uygulanması talimatı verdi. Afrika Birliği, BM Güvenlik Konseyine çatışan taraflara yönelik silah ambargosu uygulanması yönünde çağırıda bulunurken tüm uluslararası toplumu çatışmalardan etkilenen sivil halkın acılarını hafifletecek insani yardımda bulunmaya davet etti. BM tarafından mülteciler için barınacak kamplar oluşturulmasına rağmen saldırganlar krizi tırmandırmak amacıyla özellikle geceleri bu kamplardaki korumasız insanların üzerine bomba yağdırmaya devam ediyordu. Çatışan tarafların liderlerine yönelik bireysel yaptırım veya Uluslararası Ceza Mahkemesinde dava açılması gibi seçeneklerin barış sürecini tamamen yok etme riski göz önünde bulundurularak uygulanması mümkün olmadı. Esasında çatışan tarafların liderleri Salva Kiir ve Riek Machar içtenlikle barışçı bir çözüme yanaşmamışlardı. Bu iki lider kişisel hırslarını ülkelerinin menfaati, halkın barış ve huzurunun önüne koymayı tercih ettiler. Afrika Birliğinin, Güney Sudan’da tüm gayretlerine rağmen tarafları barışa zorlayıcı yaptırımları tesis etme ve uygulama konusunda yetersiz kaldığı görülmüştür.

Afrika Birliği, Haziran 2015’de Güney Afrika’da yaptığı toplantıda Güney Sudan’daki insani trajediyi tekrar ele aldı.

Düşmanlıkların sonlandırılması ve barışın tesisi yönünde sarf edilen bunca uluslararası çabaya rağmen çatışmalarda on binlerce insanın öldürülmesi ve milyonlarca kişinin yerlerini terk etmek zorunda bırakılmasının tam bir hayal kırıklığı yarattığı vurgulandı. Bu olumsuzluklar nedeniyle çatışan tarafların liderlerinin Afrika Birliği, BM ve diğer uluslararası kuruluşların daha yoğun baskısına maruz kalacakları uyarısında bulunuldu.

26 Eylül 2015’de New York’ta yapılan BM Genel Kurul toplantısında diğer konuların yanı sıra Güney Sudan’da yaşanan sorunlar da ele alındı. Toplantıda Güney Sudan’da incelemelerde bulunan Afrika Birliği Soruşturma Komisyonunun raporu görüldü. Komisyon raporunda yer alan öldürme, diri diri yakma, yağma ve kundaklama gibi çok ciddi insan hakları ihlalleri ve tacizlerin açıklanması üzerine, uluslararası örgütler tarafından sorumluların derhal yargı önüne çıkarılması yönünde büyük bir kampanya başlatıldı. Rapor taraflar arasında uzlaşmanın sağlanması, çatışmaların sona erdirilmesi ve halkın huzura kavuşması yönünde önerilerin yanında uluslararası toplum tarafından Güney Sudan’a acilen yardım edilmesi tavsiyesini de içeriyordu. Ancak raporda yer alan hususların yeterince uygulanmadığı göz önünde alındığında Güney Sudan’da yaşanan şiddetin önlenmesi için Afrika Birliğinin çok fazla bir şey yaptığını söylemek mümkün değildir.

3.2. Avrupa Birliğinin Yardımları

AB özellikle 2013 yılında başlayan iç savaşı müteakip Güney Sudan’da çatışan tarafların şiddeti sonlandırmaları ve barışın sağlanması konusunda aktif olarak girişimlerde bulunmuştur. Birlik, özellikle çatışmaların yarattığı insani trajedilerin hafifletilmesi için önemli miktarda yardım ve destek sağlamıştır. Avrupa Birliği bu faaliyetlerini BM, Afrika Birliği ve uluslararası toplumun diğer üyeleri ile koordinasyon ve iş birliği içinde yürütmüştür. AB, bu yönde gerçekleştirilen “Güney Sudan’daki Çatışmaların Çözümü Konusunda Güçlendirilmiş Anlaşma” (RARCSS), Güçlendirilmiş Ortak İzleme ve Değerlendirme Komisyonu” (RJMEC), “Ateşkes ve Geçiş Dönemi Güvenlik Düzenlemeleri İzleme ve Doğrulama Mekanizması” (CTSAMVM) ve “Güçlendirilmiş Ulusal Birlik Geçiş Hükümeti” gibi oluşumlarda yer almıştır.

AB Konseyi 7575/20 (2020) sayılı kararında, geçiş dönemi kapsamında ülkede istikrarın sağlanması ve kalıcı barışın tesisine yönelik Güney Sudan Yeni Ulusal Birlik Geçiş Hükümetinden beklentilerini açıklıyordu. Bu amaçla hükümetin güvenlik, adalet ve temel hizmetlerinin yürütülmesinde AB ile güçlü ve samimi bir işbirliği tavsiye ediliyordu. Ayrıca, tüm vatandaşların güvenlik ve emniyeti açısından, eski savaşçıların etnik ve politik bağları dikkate alınmaksızın terhis edilmeleri ve topluma kazandırılmalarının öncelikle gerçekleştirilmesine vurgu yapılıyordu. Güney Sudan’da başarılı bir yönetim ve güçlü bir demokrasinin vazgeçilmez unsurları olarak adil genel seçimlere ve kapsayıcı bir anayasaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmekteydi. Komisyon, ülkede çatışmaların yarattığı bir diğer önemli konuyu dile getirerek nüfusun yarıdan fazlasının beslenme tehlikesi içinde olduğu, 2/3’nün ise acil temel insani yardıma ihtiyaç duyduğu tespitinde bulunuyor. Hükümetin insani yardım çalışanlarının güvenliğine öncelik vererek yardımların dağıtılmasına imkan sağlamasını, mülteci konumunda olan kişilerin evlerine gönüllü geri dönüşleri için uygun koşulları yaratması önerisinde bulunuyordu. Avrupa Konseyi, kararında sadece güvenlik konuları üzerinde değil hükümetin halkın güven ve desteğini kazanacağı önerilerde de bulunuyordu. Yönetimde şeffaflık, hesap verme ve yolsuzluklarla mücadelenin yanı sıra kalıcı ve kapsayıcı bir barış için ekonomik ve finansal reformların da gerçekleştirilmesi gerektiği ifade ediliyordu. Komisyon kararında, yaygın insan hakları ihlallerine derhal son verilerek sorumluların yargı önüne çıkarılması konusu ısrarla belirtiliyordu. AB, yapılacak mali yardımların tarafların barış sürecine vereceği desteğe bağlı olduğu vurgusunu yaparak şayet taraflarca bu süreç engellenir ise birliğin kısıtlayıcı tedbirleri almaktan çekinmeyeceği uyarısı yapılıyordu. Çatışmalarda, karşı tarafı aşağılama yöntemi

olarak kadınlara yönelik cinsel saldırıların çok yaygın uygulanmış olması nedeniyle AB tarafından çocuk ve kadınların korunmasına özel bir önem ve öncelik verilmiştir.

AB, Güney Sudan'daki muhtaç durumdaki milyonlarca kişiye insani yardım konusunda destek olan en güçlü örgütlerden biridir. AB fonlarından karşılanan projelerle sığınmacı durumundaki insanlara beslenme, barınma, sağlık ve eğitim konularında her yıl milyonlarca Euro değerinde mali yardım sağlanmaktadır. Bu uluslararası desteğin kadın, çocuk ve yaşlı gibi daha zayıf ve korunmasız milyonlarca insanın hayatta kalması anlamına geldiğinin altını çizmek gerekir.

3.3. Birleşmiş Milletlerin Çabaları

BM Anlaşması uyarınca Güvenlik Konseyi, uluslararası barışa yönelik bir tehdit veya saldırı olup olmadığı konusunda karar vermeye yetkili yegâne organdır. Konsey, Güney Sudan'da yaşanan çatışmaların başlamasını müteakip ortaya çıkan insani trajedinin büyüklüğünün uluslararası güvenliği tehdit edecek boyutta olduğunu tespit ederek BM Genel Sekreteri marifetiyle gerekli girişimlerde bulunmuştur. BM Güvenlik Konseyince Sudan ve Güney Sudan hakkında bu güne kadar alınan 128 adet kararın yanı sıra bölgeye yapılan insani yardım faaliyetlerinin de ana merkezi görevini sürdürmektedir. Bölgedeki sorunların bütünlüğünün daha iyi anlaşılması ve BM'in bu paralelde sarf ettiği çözüm gayretlerinin ortaya konulması için Güney Sudan'ın bağımsızlığına kavuşma süreci ve sonrasına ait Güvenlik Konseyini bazı önemli kararlarının gözden geçirilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

3.3.1. Güney Sudan'ın Bağımsızlığını Kazanmasından Önceki Güvenlik Konseyi Kararları

BM Güvenlik Konseyinin 11 Haziran 2004 tarihli 1547 sayılı kararı ile; Sudan hükümeti ve Sudan Halk Kurtuluş Ordusu (SPLM/A) arasında görüşmelerin sürdürülmesini desteklediğini ifade ederek, uluslararası toplum tarafından Sudan'ın toprak bütünlüğü ve egemenlik haklarına saygı gösterildiği vurgusunu yapmıştır. Güvenlik Konseyi, taraflarca gerçekleştirilen tüm şiddet eylemleri ve insan hakları ihlallerini kınayarak uzun bir süredir devam eden çatışmaların özellikle kadın, çocuk ve yerlerinden edilmiş kişilere yönelik olumsuz sonuçlarından duyulan endişeyi dile getirilmiştir. Konsey, tarafları Kapsamlı Barış Görüşmelerini kısa sürede sonuçlandırmaları yönünde teşvik ettiğini açıklamıştır. Konsey kararında özellikle Kapsamlı Barış Anlaşmasının uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla BM Barışı Destekleme Harekâtı için istekli olduğu vurgusu yapılarak, bu konuda BM Genel Sekreterine Afrika Birliği ile koordineli olarak gerekli hazırlıkları başlatması görevi verilmiştir.

BM Güvenlik Konseyi 24 Mart 2005 tarihli 1590 sayılı kararında; Sudan hükümeti ile SPLM/A arasında 9 Ocak 2005 tarihinde Kapsamlı Barış Anlaşmasının (CPA) imzalanmasından duyulan memnuniyet ifade edilmiştir. Taraflar arasında varılan bu anlaşmanın aynı zamanda Darfur'da yaşanan çatışmaların barışçı çözümüne imkân sağlayacağı açıklanmıştır. Konsey kararında belirtildiği üzere, Darfur ve Sudan genelinde uzun süredir devam eden çatışmalardan dolayı çok sayıda insanın evlerini terk ederek mülteci konumuna düşmesi büyük bir endişe yaratmakta idi. Konsey, aradan geçen bunca süreye rağmen Darfur'da çatışmalarla askeri bir çözüm elde edilmesinin mümkün olmadığını taraflarca kabul edilmesi gerektiğini vurgulayarak barışçı çözüm yönünde gerekli adımların atılması tavsiyesinde bulunmuştur. Kendi yaşam alanlarından uzaklaşarak yardıma muhtaç ve korunmasız duruma düşen bu insanların evlerine güvenle dönebilmesinin ön koşulu çatışmaların bir an evvel sona ermesidir. Yaşamları tamamen dışarıdan yapılacak yardımlara bağlı milyonlarca kişiye insani yardım çalışanlarının erişebilmelerine silahlı milislerce engel olunmaktadır. Konsey, bu insanlara gerekli yardım

malzemelerinin ulaştırılması konusunda tüm tarafların gerekli kolaylık ve desteği vermeleri çağırısında bulunmuştur. Kararda, Darfur bölgesinde insan hakları ihlalleri özellikle sivillere yönelik şiddet ve kadınlara karşı cinsel saldırılardaki artışa dikkat çekilerek tüm tarafların bu konuda gerekli tedbirleri alması ve faillerinin adalet önüne çıkarılması istenilmiştir. Kapsamlı Barış Anlaşmasında taraflarca, bölgede bir BM Barışı Koruma Birliği görevlendirilmesi talebinde bulunulmuştur. BM Güvenlik Konseyi, yaklaşık 10.000 askeri personel ve 715 polisten oluşan Barışı Koruma Birliğinin (United Nations Mission in Sudan, UNMIS) Sudan'da görevlendirilmesine karar verdi. Güvenlik Konseyinin UNMIS için hazırladığı görev talimatında şu hususlar yer almaktaydı: Kapsamlı Barış Anlaşması uygulamalarını izlemek ve ihlalleri soruşturmak. Bu anlaşmaya göre yerel milis birliklerinin silahsızlandırılması, terhis edilmesi ve topluma entegrasyonları programlarının uygulanmasına destek sağlamak. İkili ve çok taraflı programlarla Sudan Polis Teşkilatının eğitim ve yeniden yapılanmasına yardımcı olmak. Hukukun üstünlüğü ve yargının bağımsızlığı gibi temel kavramlar ışığında, Sudan yargı teşkilatının yapılandırılması çalışmalarına destek sağlamak. UNMIS içinde yer alan uzmanlar vasıtasıyla ülkede insan haklarının ilerletilmesi ve sivillerin korunması faaliyetlerine yardımcı olmak. Yapılacak seçim ve referandum hazırlıklarına destek olmak amacıyla taraflara rehberlik ve teknik destek sağlamak. Görev bölgesinde yerlerinden edilmiş kişiler ve mültecilerin gönüllü geri dönüşlerini kolaylaştırmak, onlara ihtiyaç duydukları insani yardımın yanı sıra gerekli güvenlik şartlarının tesisini sağlamak. Çatışan taraflarca bölgede sıkça kullanılan ve siviller için çok büyük bir tehlike oluşturan kara mayınlarına dikkat çekilerek, mayınların temizlenmesi çalışmalarına gerekli yardım ve teknik destek sunmak.

Görev talimatında görüleceği üzere BM Barış Gücü çatışma bölgesinde sadece askeri alanda faaliyet göstermeyip aynı zamanda bünyesindeki uzmanlar vasıtasıyla ekonomik politik ve kültürel alanlarda da barışın inşasına destek verecek şekilde yetkilendirilmişti. Özellikle Barış Gücüne, BM personel, tesis ve malzemelerini korumak, insani yardım çalışanlarının güvenliğini temin etmek, sorumluluk bölgesinde tehdit altındaki sivillerin emniyetini sağlamak konularında gerekli eylemde bulunma yetkisi verilmiştir. BM Güvenlik Konseyi UNMIS'in görevlendirilmesini BM Anlaşmasını VII Bölümde yer alan "zorlayıcı yöntemler" kapsamında gerçekleştirdiğinden verilen talimatlar tüm üye devletlerce uyulması zorunlu hususları içermektedir. Bir başka ifadeyle, UNMIS gerekli hallerde meşru silah kullanma yetkisine sahipti. Hiç şüphesiz bu yetki barış gücünü doğrudan çatışan taraflardan biri konumuna getirmiyordu. Aksi takdirde umulan amacın gerçekleştirilmesi mümkün olmadığı gibi tüm BM personelinin hayatı riske atılmış olacaktı. Bu silah kullanma yetkisi, sadece BM personeli ve koruması altındaki insanlara yönelik bir saldırıyı defedecek derecede meşru müdafaa hakkına dayanmaktadır.

BM Güvenlik konseyince 31 Temmuz 2007 tarihli 1769 sayılı kararla, Afrika Birliği örgütüne Darfur bölgesinde görevlendirilen özel barışı destekleme birliğine (African Union Mission in the Sudan, AMIS) BM tarafından gerekli destek sağlanarak Afrika Birliği ve BM tarafından hibrit bir görev kuvveti (United Nations–African Union Mission in Darfur, UNAMID) oluşturulmasına karar verildi. Güvenlik Konseyince Sudan hükümeti tarafından AMIS'in görevini yapmasını kolaylaştıracak yönde yardımcı olunması talep edildi. Tarafların Darfur'da düşmanlıklara derhal son vererek ateşkes anlaşması hükümlerine uymaları çağrısı yapılarak, özellikle uluslararası barış gücü birliklerine, insani yardım kuruluşlarının çalışanlarına ve yardım konvoylarına yönelik saldırıların durdurulması istenmiştir. Konsey, BM Antlaşması VII. Bölüm kapsamında görevlendirilen UNAMID'e kendi personel ve malzemelerini korumak, insani yardım çalışanları ve birlik personelinin serbestçe hareket etmesine engel olan durumlara karşı gerekli müdahalede bulunma yetkisi verildiğini

açıklamıştır. UNAMID'e, Darfur barış anlaşması hükümlerinin tatbik edilmesine engel olan durumlara müdahale etme ve sivillere yönelik silahlı saldırıları önleme görevleri verilmiştir. Güvenlik Konseyi, Sudan Hükümeti ve çatışmalarda yer alan diğer tarafların BM ve Afrika Birliği temsilcilerinin arabuluculuğunda politik görüşmelere katılma beyanlarını memnuniyetle karşılamıştır. Ayrıca Sudan Hükümeti tarafından Darfur'da mültecilere ve yerlerini terk etmiş muhtaç kişilere yönelik insani yardım dağıtımına kolaylık sağlanacağı yönündeki taahhüdü takdir edilmiştir. Konsey kararında, bu tür iyi niyetli girişimlerin Darfur'da barışın ve güvenliğin sağlanmasına olumlu katkıda bulunacağı beyan edilmiştir. Taraflar arasında varılan anlaşmaya göre çatışmalara katılan silahlı milis güçlerinin dağıtılması veya resmi silahlı kuvvetler içinde entegrasyonu öngörülmekteydi. Böylece disiplinsiz ve kontrolsüz hareket eden bu silahlı güçlerin bölgede yarattığı tehlike ve terör sona erdirilerek insani yardım faaliyetlerinin önü açılmıştır. Gene anlaşma kapsamında oluşturulan "Geçici Darfur Bölgesel Yönetimi" 2010 yılında yapılacak referanduma kadar anlaşma hükümlerinin uygulanmasından sorumlu tutulmaktaydı. Çatışan taraflarca anlaşmanın hayata geçirilmesini teşvik amacıyla, bölgenin iyileştirilmesine destek olmak ve yerlerinden edilen kişilerin geri dönüşüne yardım için uluslararası toplum tarafından 300 milyon dolar peşin olmak üzere ve her yıl 200 milyon dolar katkıda bulunulacağı taahhüt edildi. Gene bu kapsamda Darfur bölgesinde bulunan mülteci kamplarının çevresinde güvenlik bölgeleri oluşturulmasına ve insani yardım koridorları tesis edilmesine karar verildi. Darfur bölgesinin ayrı bir eyalet olarak Sudan'la bütünleşmesine yönelik 2011 yılında Doha Anlaşması imzalanmıştır.

3.3.2. Güney Sudan'ın Bağımsızlığını Kazanmasından Sonra Alınan Güvenlik Konseyi Kararları

Sudan iç savaşının sonlandırılması amacıyla 2005 yılında gerçekleştirilen Kapsamlı Barış Anlaşması'nı (Comprehensive Peace Agreement, CPA) müteakip yapılan referandum neticesinde 9 Temmuz 2011'de Güney Sudan bağımsız bir devlet olarak ortaya çıktı. Ancak yeni hükümetin ulusal sorumluluklarını üstlenerek halkın beklentilerini karşılayabilmesi, uluslararası toplumun da desteğini gerektiren "çatışma sonrası barış inşası" stratejilerini zorunlu kılmaktaydı. Güvenlik ve ekonomik gelişmenin birbiriyle olan yakın ilişkisi nedeniyle kalıcı bir barış için, siyaset ve ekonomik gelişme çabalarının yanı sıra insan hakları ve hukukun üstünlüğü esasları dâhilinde ülkedeki potansiyel çatışma konularının çözümü gerekiyordu. Barışın inşası gayretlerine destek olmak amacıyla BM Güvenlik Konseyi tarafından 8 Temmuz 2011 tarihinde 1996 sayılı kararı ile Güney Sudan'a bir BM Barış Gücü (United Nations Mission in the Republic of South Sudan-UNMISS) görevlendirilmesine karar verildi. Bu barış gücü vasıtasıyla, bağımsızlık sonrası Güney Sudan'da barışın inşası ve sürdürülmesine destek olunması hedeflenmiştir. BM, sadece askeri anlamda değil temel kamu hizmetleri, insan hakları, hukuk düzeni, doğal kaynakların etkin kullanımı, ekonominin gelişmesi ve işsizlik gibi pek çok alanda Güney Sudan hükümetine yardım ve danışmanlık desteği sunmayı amaçlamıştır.

7.000 asker ve 900 sivil personelden teşkil edilen BM Barış Gücü (UNMISS), Güney Sudan'da barış ve güvenliğin korunması, ülkede etkili bir demokratik yönetimin tesisi ve komşu devletlerle iyi ilişkilerin sürdürülmesine yardımcı olmaya çalışmaktadır. Güvenlik Konseyi bu amaçları göz önünde tutarak UNMISS görev talimatını birkaç ana başlık altında oluşturmuştur. Bunlar; devlet otoritesinin tesisi, temel kamu hizmetlerinin inşası ve ekonomik gelişmenin desteklenmesine yönelik Güney Sudan hükümetine iyi niyetli tavsiye ve yardımları kapsamaktaydı. Ayrıca, anayasaya uygun olarak seçimlerin yapılması, bağımsız medyanın oluşturulması ile karar süreçlerine kadınların katılımının sağlanması yönünde hükümete tavsiye ve destekte bulunulması da amaçlanmaktaydı. Güney Sudan Hükümetinin yetersiz kaldığı durumlarda, UNMISS kendi sorumluluk bölgesindeki sivil halkı saldırılara karşı korumak, insani yardım çalışanlarının yanı sıra yardım

malzeme, araç ve gereçlerinin güvenliğini sağlamakla yetkilendirilmiştir.

UNMISS'ten, ülkedeki milis gruplarının silahtan arındırılması, bu grupların dağıtılması ve topluma entegrasyonları konusunda Güney Sudan Hükümetine destek vermesi istenmiştir. Çatışan gruplarca bölgeye yaygın bir şekilde döşenen anti-personel mayınlar sivil halk ve özellikle çocuklar için çok büyük bir tehlike oluşturmaktaydı. Bu kara mayınların temizlenmesinde UNMISS'in Güney Sudan hükümetine teknik destek ve yardım sağlaması hayati önem arz etmekteydi.

Ancak bağımsızlık sonrası yaşanan etnik gerilimler, politik güç paylaşımındaki mücadele kontrolden çıkarak tekrar ülkeyi kaosa sürüklemiştir. Aralık 2013'de Güney Sudan'da Sudan Halk Kurtuluş Hareketi (SPLM) içindeki çatışmaların ülke geneline yayılması neticesinde etnik temelli bir iç savaş yeniden ülkeyi sarmıştır. Ülkede güvenlik ve insani durum hızla kötüleşmiş, toplu ölümler, yağma, kundaklama ve tecavüz olaylarının yanı sıra haksız tutuklama ve işkence olayları artmıştır. Yaygın şiddet olayları ve saldırılar okul, hastane, kilise gibi kamu binalarının hedef almakla kalmayıp BM Barış Gücü askerleri ve insani yardım çalışanlarına da yönelmiştir. Çatışmaların kontrolden çıkması üzerine BM Güvenlik Konseyi 2014 yılında aldığı 2155 sayılı kararıyla Barış Gücünün takviye edilerek güçlendirilmesine, bu gücün görev talimatına sivillerin korunması, insan haklarının izlenmesi ve insani yardım faaliyetlerine yardımcı olunması görevlerinin de ilave edilmesine karar verdi. Konsey, mali yaptırımların yanı sıra üye ülkelerden Güney Sudan'a silah ve savaş malzemesi ambargosuna uymaları çağırısında bulundu.

4. GÜNEY SUDAN'DA DEVAM EDEN ÇATIŞMALAR VE İNSANİ YARDIM FAALİYETLERİ

Güney Sudan'da 2013 yılından bu yana devam eden çatışmaların önlenmesi yönünde uluslararası toplumun tüm gayretlerine rağmen kalıcı bir barışın inşası henüz mümkün olmamıştır. Demokrasi kültürünün ve kurumların olmadığı ülkelerde, çatışma ve savaş ortamından istifadeyle iktidarlarını sürdüren diktatörlerin yönetiminde barışın sağlanmasını umut etmek gerçekçi görülmemektedir. Çünkü sorunun kaynağı olan faktörlerin çözüme umut oluşturmaları mümkün değildir. Ancak, uluslararası toplumun yardım ve desteği devam etmediği takdirde, ülkedeki çatışmaların yaratacağı bölgesel güvenlik risklerinin yanı sıra milyonlarca insanın maruz kalacağı vahşet ve trajedinin büyüklüğünü göz ardı etmek mümkün değildir. Bölgede sürdürülebilir bir barışın inşası için Güney Sudan hükümetince, tüm politik gruplar ve uluslararası toplum tarafından atılması gereken adımlar mevcuttur. Çatışmaların başladığı 2013 yılından bu yana Güney Sudan'da gelinen son durum BM Genel Sekreterinin Güvenlik Konseyine sunmuş olduğu 13 Eylül 2022 tarihli raporunda özetlenmektedir. Ülkedeki en etkili politik liderlerden Devlet Başkanı Salva Kiir ve Başkan Yardımcısı Riek Machar arasında 11 Ağustos 2022 tarihinde bir uzlaşma sağlanmış, geçiş dönemi iki yıl daha uzatılarak Şubat 2025 yılında sonlandırılmasına karar verilmiştir. Bu dönemin sonunda yapılacak adil ve serbest seçimlerle halkın tercih ettiği bir hükümetin ülkeyi yönetmesine elverişli bir ortam yaratılmış olacaktır. Ancak Güney Sudan'da bu anlaşmaya muhalif altı siyasi parti geçiş döneminin uzatılmasına şiddetle karşı çıkmaktadırlar. Mevcut hükümet ülkede kontrolü tam olarak sağlayamamış olup halen farklı eyaletlerde silahlı kabile grupları arasında çatışmalar devam etmektedir. Yukarı Nil, Jonglei, Equatoria ve Bahr el-Ghazal eyaletlerinde gerçekleşen çatışmalar bölgede yaşayan on binlerce insanın evlerini terk etmesine neden olmuştur. Bu olumsuzlukların yanı sıra Warrap, Kuzey Bahr el-Ghazal, Jonglei, Yukarı Nil, Unity ve Merkezi Equatoria bölgelerinde gerçekleşen aşırı yağışlar ve Nil Nehrinin taşması bölgede yaşayan 835.000 kişiyi olumsuz etkilemiş, ekili alanlar su altında kalmış ve pek çok hayvan ölmüştür. Haziran ve Eylül 2022 döneminde insani yardım

personeline yönelik 56 şiddet eylemi gerçekleşmiş, yardım konvoylarına saldırılarak malzemeler yağmalanmıştır. Bu esnada, UNMISS yetkililerinin yanı sıra BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi tarafından Devlet Başkanı Kiir ve Başkan Yardımcısı Machar ile diplomatik temaslar sürdürülmüş, tarafların barış anlaşmasında verdikleri taahhütleri yerine getirmeleri tavsiye edilmiştir. Benzer girişimler Afrika Birliği, Norveç, İngiltere ve ABD tarafından da gerçekleştirilmiştir. UNMISS bölgedeki temel güvenlik görevlerine paralel olarak barışın inşasına yönelik pek çok farklı alanda da faaliyetlerine devam etmektedir. Bunlar içinde; ekonomik ve mali yönetim reformlarının desteklenmesi, yolsuzluklarla mücadele çalışmalarına teknik yardım sağlanması, petrol yasasında yapılacak reformlara danışmanlık desteği, kırsal kesimdeki gençlere yönelik yetenek geliştirici eğitimler verilmesi, Güney Sudan Kilise Konseyinin de katılımıyla kabileler arasındaki düşmanlıkların giderilmesine yönelik görüşmelerde bulunulması, mayın arama ve temizleme faaliyetlerinin yanı sıra mayın tehlikesi konusunda sivil halkın bilinçlendirilmesi gayretleri de yer almaktadır.

SONUÇ

Emperyalist devletlerin sömürge yönetimlerini kolaylaştırmak amacıyla yerli halk arasında yarattıkları suni düşmanlıklar bölgeyi terk etmelerini müteakip daha belirgin olarak ortaya çıkmakta, mevcut güç boşluğu taraflar arasındaki politik mücadeleyi kolayca acımasız bir iç savaşa dönüştürmektedir. Henüz yeterli ve istikrarlı bir devlet yapısına sahip olmayan bu ülkelerdeki başarısız yönetimler, sorunların çözümünde toplumsal uzlaşa yerine kolayca güç ve şiddete başvurmayı tercih etmektedirler. Yaşanan iç savaşlar bölgede büyük insani trajedilere yol açmakta, on binlerce insanın ölümüne, milyonlarca kişinin evlerini terk etmesine neden olmaktadır. Güney Sudan'da bağımsızlık sonrası yaşananlar tam olarak budur. Tüm bu olumsuzluklara ilave olarak, Güney Sudan iklim krizinin en yoğun yaşandığı bir coğrafyada yer almakta, kuraklık ve seller ülkedeki mevcut sorunların daha da kötüleşmesine neden olmaktadır. Başarısız bir devlet olarak Güney Sudan Hükümetinin yerlerinden edilmiş yardıma muhtaç durumdaki milyonlarca insana beslenme, barınma, sağlık ve güvenlik gibi temel ihtiyaçların temininde yetersiz kaldığı bir gerçektir. Her gün tonlarca yardım malzemelerinin temini, bölgeye ulaştırılması, depolanması, dağıtımı, konvoylarının ve insani yardım çalışanlarının güvenliğinin sağlanması uluslararası toplumun ve BM'in kararlı desteğiyle gerçekleşmektedir.

Tüm girişimlere rağmen çatışmaları sonlandıracak politik çözümün ve barışın gerçekleşmemesi hem ülkesel hem de bölgesel bazda güvenliği ciddi olarak tehdit etmektedir. Gerek çatışmaların barışçı çözümüne yardımcı olmak gerekse milyonlarca korumasız insanın hayata tutunmasına imkân sağlamak uluslararası toplumun en önemli görevi haline gelmektedir. Güney Sudan örneği başta BM olmak üzere tüm uluslararası ve bölgesel örgütlerin barış için gerçekleştirilen diplomatik çözüm girişimlerinin yanı sıra azimle sürdürülen insani yardım ve desteğin ne kadar önemli ve hayati değer taşıdığını gözler önüne sermiştir.

ETİK BEYAN VE AÇIKLAMALAR

Etik Kurul Onay Bilgileri Beyanı

Çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

Yazar Katkı Oranı Beyanı

Yazarın katkısı %100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmada potansiyel bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Awolich, A. A. (2014). *The Unwarranted Carnage in South Sudan*. Policy Brief, Feb 13, 2014, The SUDD Institute. Erişim adresi: www.jstor.com/stable/resped11055, Erişim tarihi: 22.01.2023.
- Cabrera, J. L. (2016). *South Sudan: The Cost of Conflict*. European Union Institute for Security Studies (EUISS), June1, 2016. Erişim adresi: https://www.jstor.org/stable/resrep06891#metadata_info_tab_contents, Erişim tarihi: 13.03.2022.
- Coghlan, N. (2017). *Collapse of a Country: A Diplomat's Memoir of South Sudan*. London: McGill-Queen's University Press.
- Herbst, J., McNamee, T. & Mills, G. (2012). *On The Fault Line: Managing Tensions and Divisions within Societies*. London: Profile Books.
- Howden, D. (2013). *South Sudan: The State that Fell apart in a Week*. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2013/dec/23/south-sudan-state-that-fell-apart-in-a-week>, Erişim tarihi: 23.12.2022.
- Johnson, H. F. (2016). *South Sudan: The Untold Story from Independence to Civil War*. London: I. B. Tauris.
- Martell, P. (2019). *First Raise a Flag: How South Sudan Won the Longest War but Lost the Peace*. Oxford University Press.
- Pan, J. (2010). African Union's Intervention in Sudan: Importance and Effectiveness. *Insight on Africa*, 2(2), 113-127.
- Philip, K. (2016). *The African Union Mission in South Sudan: A case study of South Sudan*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, University of Nairobi, Kenya. Erişim adresi: http://erepository.uonbi.ac.ke/bitstream/handle/11295/98668/Keitany_The%20African%20Union%20Mission%20In%20South%20Sudan%20A%20Case%20Study%20Of%20South%20Sudan.pdf?sequence=1, Erişim tarihi: 22.11.2022.
- Richardson, T. (2011). Pastoral Violence in Jonglei. ICE Case Study. No:274, Erişim adresi: <https://mandalaprojects.com/ice/ice-cases/jonglei.htm>, Erişim tarihi: 27.01.2023.
- Rolandsen, O. H. & Dalay, M. W. (2016). *A History of South Sudan: From Slavery to Independence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sikainga, A. (2009). *The World's Worst Humanitarian Crisis: Understanding the Darfur Conflict*. Erişim adresi: https://origins.osu.edu/article/worlds-worst-humanitarian-crisis-understanding-darfur-conflict?language_content_entity=en, Erişim tarihi: 13.01.2023.
- The World Factbook (2022). *South Sudan Country Summary*, Erişim adresi: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/south-sudan/summaries>, Erişim tarihi: 17.12.2022.
- Vanag, D. (2018). South Sudan Nuer Forgotten Genocide. *Sudan Tribune*. Erişim adresi: <https://sudantribune.com/article226677/>, Erişim tarihi: 05.02.2023.
- Vertin, Z. (2019). *A Rope from Sky: The Making and Unmaking of the World's Newest State*. New York: Pegasus Books.